

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 23

Irávára minden küldemény intézkendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8ft. —

Félévre 4 " —

Negyedévre 2 " —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNP.

Tartalom: A megalakult új zsidó status-quo — mézárosok. Irta Sz. M. — Az utójáték — Entrefilet. (Válaszul.) — Magyar biblia. Irta: Egy egyetemi polgár. — A londoni zsidó kiállítás tárgyal. V. táblázat (Képpel.) — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — A zsidók Marokkóban. — Szefforisz és Róma Philipson regénye (33. folytatás). — Hirdetések.

A megalakult új zsidó status-quo — mézárosok.

A büszkeség bizonyos nemével hordtam végig szemeimet az e hó 23-án a fővárosi iparosok köre helyiségébe új zsidó község alakítására egybehívott gyülekezeten. Milyen hatalmas termet, milyen aczélos karok, milyen dagadó izmok, milyen merész tekintet, milyen hetyke tartás, milyen kihívóan kunkorított bajusz, milyen duzzadó, piros arcz és az ajkon milyen tösgyökeres magyar szó! — Hát nem nevetséges-e, kiszáradtnak mondani a fát, s ha mindjárt 4000 éves is, melynek ilyenek a hajtásai? — A faj, mely ilyen polgárokat ad a hazának, felfrissítésre, keresztelésre nem szorul; fennáll az derekasan a maga emberségéből is.

De nini; min veszem észre magamat! — Még dicsérem őket, kiket rettenetesen megszidni a szándékom. Mert hamis utra tértek ám, roszban törnek a fejüket.

Hja! még csak Herkules hibázott egyszer nagyot; s vasgyuró, ha botlik, annak van még csak igazi látszata.

Komolyan, mézáros uraim: hamis csapáson járnak.

A pesti zsidó nagy hitközség eltökélte magát, hogy annak a visszaélésnek, melyet a zsidó mézárosok a kóser hus eladása körül üztek, véget vet. A rabbiság egyik tagja, a buzgó Pollák Lázár rabbi vette kezébe az ügyet és a fennforgó bajokon hosszú fáradozás után tökéletesen segített is. Tudomására jutott ugyanis, hogy a zsidó mézárosok nagy része nemcsak, hogy nem kóser hust ad el kóser gyanánt, hanem hogy még nem is metsző által vágott mar-

hák husát kóserként hozza a mézárszékbe és eladja jámbor zsidó családoknak, kik a világért sem élveznének a zsidó szabványok szerint tiltott hust; a kósert ezért jelentékenyen drágábban is fizetik. A zsidó családok megbíztak a község felügyeletében, a község viszont bizott a zsidó mézárosok lelkiismeretében, melylyel azonban rutul visszaéltek. A keresztény mézárosok, kik kóser hust árultak, kötelesek voltak zsidó felügyelőt tartani; ezeknélennél fogva kóser hust még inkább kaphattak, mint a zsidó mézárosoknál.

Gyökeresen ezen a bajon csak a belügy- és a kultuszminiszterium által, lapunkban közzétett, múlt év szeptember havában az izraelita országos iroda és a község javaslata után kiadott ama rendelete által lehetett segíteni, mely szerint minden mézáros, ki kóser hust akar árulni, köteles erre nézve engedélyt szerezni a hitközségtől, és a ki ilyenrel nem rendelkezik, annak semminemű héberbetűs táblát kifüggeszteni, de ritualiter vágatni sem szabad, mert ez félrevezethetné a kóser hust venni akarókat. Pollák Lázár rabbi a község jóváhagyásával kidolgozott ezután egy szabályzatot, melyet a mézárosok elé terjesztett, s kik azt, minthogy másképen koncessziót nem nyertek, kénytelen-kelletlen elis fogadták. Eme szabályzat szerinti mézáros kevesebbet fizet ezután minden darab rituális vágásáért, mint eddig, de fizet minden levágott darabért, a metsző által nem kósernek deklaráltért épügy, mint a kóserért. A mézáros, ki kóser hust árul, köteles a község által kiküldött felügyelőt (masgiach) tartani és ezért havonként 35 frtot fizetni. A kóser hust a nem-kósertől elkülönítve kell tartania, külön e célra készített rekeszben. Kóser hust csak a

masgiach jelenlétében szabad mérnie; ha az elmegy, elzárja a rekeszt, és a kulcsot magával viszi, és a mészáros tartozik a masgiach távozásával a héberbetüs táblát levenni. Szombaton természetesen niucsen masgiach, tehát kóser hust sem árulhatnak. 1889. május havától egy és ugyanazon mészárszékben egyáltalán nem lesz szabad kóser és nemkóser hust árulni, hanem minden mészáros köteles a kóser hus eladására külön mészárszékot nyitni, a hol csakis kóser hust mérhet. A ki e feltételeknek meg nem felel, elveszítette a koncessziót.

Ezen erős megrendszabályozás épen elég volt arra nézve, hogy a mészárosokat módfölött felháborítsa. Protestácziót protestáczió után menesztettek a hitközséghez, de ez nem tágitott. Az előjáróság abból a szempontból indult ki, és ezt tudatta is a vérmes urakkal, hogy vagy kifizeti magát a kóser hus mérése az új terhek mellett is, és akkor elébb-utóbb belényugodnak az új helyzetbe; vagy nem fizeti ki magát, akkor — minthogy erre senkisé nem kényszerítheti őket — kóser hust egyszerűen nem mérnek és a községre fog hárulni a kötelesség, hogy saját költségeire állítson kóser hust áruló mészárszékkeket.

A dolog elég egyszerűnek is látszik; csak-hogy az ügyvéd, kiváltképen az olyan, ki hajdanában a talmudot is bujta, nem azért tanulta a kétoldalu dolgok harmadik oldalát, hogy kiutat a mészáros urak részére ne találjon. — Az urak kóser hust nem mérhetnek, ha a község erre nézve a koncessziót meg nem adja, a község pedig a koncessziót meg nem adja, ha a kért garanciákat nem nyújtja neki, melyek megnyugtathatnák az iránt, hogy tényleg kóser hust mérnek, mit viszont önök nem akarnak. — Nemde, úgy áll a dolog? — Mi kellene tehát önöknek? — Község, mely készségesen megadja önöknek a szükséges koncessziót minden feltétel nélkül. Ugy van-e? — Ilyen község azonban a fővárosban nincs; mert szegény Szerényi rabbi községe rég kiszenvedett már. — No hát, ha nincsen, csináljanak egyet. Alakítsanak egy status-quo községet. Ilyen Budapesten még nincsen, pedig ilyenek van helye Magyarországon. Remélhető, hogy saját maguk megadják maguknak a koncessziót minden skrupulus nélkül.

Kétszáz markos mészáros, kik annyi élő baromnak okozták már erőszakos halálát, miért ne adhassanak egyszer erőszakos életet egy hitvány eszmének? Megcsinálták hát a községet, sőt szereztek — és erre legkönnyebben tettek szert — egy hitközségi elnököt is — és hó 23-án az iparosok körében összegyűltek, hogy megalakuljanak.

Már a bevezetésben megemlítettem, milyen büszke örömmel legeltettem szemeimet a marczona alakokon. Annyi bizonyos, mondám hizelegve fiatal jogtanácsosoknak, hogy ebből »erős« község válhatik. Ha birokra kerül a dolog, legyűrjük a fél nagy községet.

»Jóska te«, szolt hátam mögött egy nyilván keresztény mészáros egyik zsidó pajtásához, »hát ti most itt egyszerre mind ki fogtok keresztelkedni?«

»Ökör!« — hangzott nyájasan a válasz — »mi nem kikeresztelkedni akarunk, csak másféle zsidók leszünk.« — »Ügyvéd ur! Milyen zsidók is leszünk ezután?«

»Status-quo-féle zsidók.«

»Hát ez milyen istennyila?« kérdezé jóakarólag a keresztény mészáros.

»Olyan zsidók, komám«, világosítá fel keresztény barátját a Jóskának szólított pajtás, »kiknek nem kell koncessziót venni attól a drágalátos községtől, de azért kóser hust mégis mérhetnek.«

— »Mi a riska!« — »hát akkor vegyetek fel bennünket, keresztény mészárosokat is.«

Ezen érdekes pontnál megszakadt a párbeszéd. Megérkezett az elnök, dr. Hubert Fülöp, orvos, a ki nem mészáros s megnyitotta a gyűlést.

»Uraim«, hangzott a derék férfiú megnyitó beszéde, »megalakulunk izraelita status-quo-hitközséggé!«

Szót kértem.

»Nem volnának olyan szivesek az urak — szólék — megmondani, hogy tulajdonképen mi készíti az urakat arra, hogy a nagy hitközség mellett, mely felekezetünk egyik ékes diszét képezi, mely nemes működése és intézményei nagyszerűségénél fogva párját ritkítja egész Európában, új hitközséget alakítsanak? — Nem elég jámbor önöknek ez a hitközség? — Mert, hisz status-quo hitközséget alakítanak. — Ugy látszik, nem tudják, hogy a nagy hitközség aegise alatt fennálló Rombach-utczai zsinagóga egészen a status-quo hitközségek berendezésének felel meg. Csatlakozzanak hozzája, ha a Dohány-utczai templom nem felel meg az urak nagy vallásosságának. Ha ez sem elégítené ki önöket, lépjenek a szintén a nagy hitközséghez tartozó orthodox Talmud-Egyletbe; ha ez sem elég jámbor önöknek, legyenek tagjaivá a lengyel zsidók ima-egyesületének, hol a chaszidizmus járja, és mely szintén a nagy hitközség fenhatósága alatt áll; ha azonban a szefard ritus után vágyódnak, szegődjenek a spanyol zsidókhoz, kiknek községe szintén egyik ágát képezi a nagy hitközség hatalmas fájának. — A vallást, a községcsinálást, uraim, nem úgy mérik

ám, mint a kóser hust, tetszés szerint, kilószámra. Vagy a hus nem elég kóser talán az uraknak? — Uraim, nem játék s nem tréfa, mibe önök fogtak. — Felekezetünk legjobbjai, — mert belátták, mily végtelen káros a magyar zsidóságra nézve a meghasonlás — azon ferdőznek, hogy a fennálló ellentéteket kiegyenlítsek, és önök épen most egy darabot szándékoznak kihasítani a nagy hitközség testéből! — S miért? Senki közülök sem fogja megmondani nyíltan az igazi okot; mert mindnyájan érzik, milyen frivolitás az, tisztán üzleti motívumokból új községet alakítani.

Körülnéztem és meggyőződtem, hogy az óriások gyűlése szét nem tépett, miért őszinte közzönetet mondok itt neki. Kevésbé voltam meglepődve az elnök ural, ki felszólalásomra azt a párját ritkító választ adta, hogy miután a tagok egymásközt ugyis ismerik az okot, nem kell ezt itt megmondani.

A doktor urnak különben is roppant sietős lehetett a dolga, mert csak azt sürgette, hogy a tagok mondják be a neveiket, hogy »holnap átadhasák a kérvényt a kultuszminiszter urnak.«

Hej, az a ros hakoholság! az a ros hakoholság!

(Mi lesz, ha a miniszter ur is kíváncsi lesz megtudni a különválás okát? — pedig körülbelül kíváncsi lesz.)

Mintegy 160 mézáros és marhakupecz és ezeknek egynehány jóbarátja diktálták be neveiket a dr. *Fein* Ignác ügyvéd által vezetett jegyzőkönyvbe.

Hogy a gyűlésnek kilátásba helyeztem volna — mint ezt a »Pester Lloyd« f. hó 24-én egy rosszul értett tudósításban megírta — hogy a hitközség lehetőleg engedményeket fog tenni a mézáros uraknak, az nem áll. Erre megbízásom nem volt, a minthogy egyáltalán nem mint a község küldötte vettem részt ama gyűlésen, melynek megnyitására csak véletlenül és csak fél órával megtartása előtt értesültem. Ha abban a helyzetben lettem volna, hogy a gyűlésnek a község nevében engedményeket helyezzek kilátásba, ez hangos éljenekkel a községre oszlott volna szét.

Különben kétség sem fér hozzá, hogy Csáky Albin gróf a községcsinálókkal nagyon is megérdemelt leczke alakjában meg fogja értetni, hogy a kik olyan frivol okokból külön községet akarnak alakítani, azokra községalakítást bizni nem lehet; mert nincsen semmi garancia arra nézve, hogy az illetők tudják-e egyáltalán, mi az a község, és hogy mire való az.

A nagy hitközség azonban mindamellet helyesen cselekednék talán, ha abban, ami az ügy érdekében nem okvetlenül szükséges, az üzletükben veszélyeztetett mézárosoknak engedményeket tenne.

Sz. M.

Az utójáték.

Multheti vezércikkünkben méltatott, *Reich* Ignác, az orthodox közvetítő bizottság által egybehívott »országos« gyűlésnek érdekes és a dologra nézve fontos utójátéka volt a letolyt héten.

Hogy ama gyűlésnek semmi legalis alapja nem volt, hogy határozatokat hozni feljogosítva nem lehetett, azt belátták maguk a gyűlésnek tagjai is, belátták azok is, kik ama gyűlésen *Reich*-nak védelmére keltek támadóival szemben; de belátták azt is, hogy — ha csak nem akarják, hogy 250 hitközség ügyei egy képtelen és magát tökéletesen lejárt embernek, kinek érdekei korántsem azonosak a komoly orthodox zsidóság érdekeivel, prédájául essenek — a dolgok, úgy a mint vannak, nem maradhatnak.

A pozsonyi főrabbi ennél fogva nagyváradi és verbói kollegájával együttesen, kik két hétig tartózkodtak itt, sürgősen *rabbikból álló új gyűlést* hívott össze. De *Reich* is sietett az ő speczifikus táborát a közelgő vészről értesíteni és azon rabbikat, kiket feltétlen hiveinek ismer, a gyűlésre becitzálni, úgy hogy már a meghívásnál fogva, két táborra szakadt az egybejött rabbigyűlés.

A tanácskozások 4 napig tartottak s a podmaniczky-utczai zsidó iroda még eddig nem halott heves fellépéseknek vált színhelyévé. Ne keressük a háborut ellenfeleinkkel, a községek feldarabolása után ne vágyódjunk és egyik pártot a másikkal össze ne veszítsük. *Rendet, nyilvános számadást és békét akarunk.* Így hangzott a komoly párt programja, mivel szemben *Reich* befentesei a főnök eddigi eljárásának keltek védelmére. A tanácskozások rendesen elhúzódtak egész éjtéligen, eredményre azonban csak az utolsó, csütörtökön tartott gyűlés vezetett. — Nagy meglepődésünkre szolgál, hogy a szorosan *Reich*pártiakat is sikerült a dolgok tarthatatlanságáról meggyőzni, minélfogva arra az elhatározásra jutottak, hogy *Reich* mellé *elnöktársat és ellenőrt fognak választani.* Csak ennek realizálása után fognak az orthodox országos gyűlés behívásához hozzá látni. Megegyeztek a férfiu iránt is, kit e kényes helyre állítani akarnak, kinek neve azonban egyelőre a rabbik titkát képezi.

— *Válaszul* multheti vezércikkünk végzavaiban foglalt ama felszólításra, hogy ideje volna, miszerint az illetékes körök nyilatkoznának, tény-e, hogy a pozsonyi jesiva (melynek, nem mint ama cikk tévesen említette, 300, hanem közel 400 hallgatója van, kik közt elég nagy a külföldiek száma is) a congressusi párt vezetése részéről üldözéseknek volna kitéve, ha Reich Ignác nem volna, sőt, hogy a pozsonyi rabbiiskola az ő bukásával, meg is szünnék létezni; — közöljük itt a következőket:

A magyar kir. honvédelmi miniszter 1885. évi október hó 26-án 51870/VII. sz. a. kibocsátott körrendeletével az 1882. évi XXXIX. t. cz. (véderőtörvény) végrehajtása tárgyában megállapított »utasítás« 43. §-ának 3. pontja a következőket tartalmazza:

„3. A rabbijelöltek, illetőleg növendékek is elnyerik ez igényt (t. i. az aktív szolgálat alóli felmentést):

a) mig a kormány által nyilvános intézetnek elismert rabbi-tanodában vannak, és ezt a feddhetlen magukviséletét és tanulmányaikban való jó előmenetelüket tanúsító s a vizsgáknál jelenlevő kormánybiztos ellenjegyzésével ellátott bizonyítvánnyal igazolják; vagy

b) ezen iskolában befejezett tanulmányok után, ha rabbi-állomásra való képességüket egy rabbi bizonyítványával, jó magukviséletét pedig, valamint azon körülményt, hogy még a rabbijelöltek közé tartoznak, tartózkodási helyök járásbeli tisztviselőjének bizonyítványával igazolják.

Ezen határozmányok értelmében nyilvános tanintézetek gyanánt tekintendők jelenleg a **budapesti országos rabbiképző-intézet és a nyilvánossági joggal felruházott pozsonyi rabbiiskola.**“

Ezen utolsó pont, mely a pozsonyi jesivát *tökéletesen egyenrangunak* ismeri el az országos rabbiképző intézettel Budapesten, az *országos izraelita iroda meghallgatása után és ennek javaslata szerint vétetett fel a körrendeletbe.* Erről hiteles aktákból győződünk meg, és meggyőződhetik róla — mit az iroda szívesen venne — a pozsonyi főrabbi is. Nevetséges volna ezután azt hinni, hogy a kongresszusi párt vezetése ellensége a pozsonyi jesivának. Az izraelita országos iroda *párttekintet nélkül* örömmel támogat mindent, mi a zsidóságot és a zsidó tudományt emelheti, erősítheti; a pozsonyi jesivát pedig az országos izraelita iroda ilyenek tartja.

Magyar biblia.

Akármit is kezdjünk mi magyar zsidók, csak nem tagadjuk meg magunkat. Ha hosszú nógatás után felkarolunk valamilyen eszmét, nagy garral hirdetjük azt ország-világnak, lelkesülünk, tárgyalunk, és mikor mindenki hiszi, hogy az eszme megvalósul, akkor az ügy szépen elalszik és várhat jó ideig a feltámadásra. A hegyek vajudnak és születik egy — holt egér. Így jött már „majdnem“ létre a magyar-zsidó közművelődési egylet; a zsidó gimnásium már „bevégzett tény“ volt, gyűléseztünk, bizottságokat választottunk és közművelődési egyletnek, gimnásiumnak se hire, se hamva.

A magyar biblia ügyében szintén more patrio jártunk el. Nehány évvel ezelőtt a „M. Zs. Szemle“ büszke öntudattal tudtára adta a világnak, hogy nem sokára vége szakad a szégyenteljes állapotnak és lesz magyar bibliánk. Nevezett lap szerkesztői köré 20—25 kiváló zsidó tudós csoportosul, kik díj nélkül, tisztán felekezetünk és hazánk iránti szeretetből vállalkoztak arra, hogy magyarra fordítják az egész szentírást. — Szivből örültünk e hirnek s már azt hittük, hogy valahára módjában lesz a magyar zsidóságnak, s különösen fiatal tagjainak, hogy megösmerkedhessék ama szent iratokkal, melyek egyedüli öröksége Izrael fiainak. Mert az valóban botrányos dolog, hogy mig ifjuságunk oly rohamosan művelődik minden téren, igyekszik megösmerkedni a hazai és külföldi jeles irodalmi termékekkel, addig szent könyveink terra incognita előttük, és nagy szemeket meresztenek, ha egy-egy próféta nevét hallják említeni. Ezért örültünk oly nagyon, midőn az említett vállalat létrejöttét, tudomásunkra hozták. Azonban örömünk korai volt; a fény feltűnt, de csalárd fény volt. Már azóta hosszú idő elmult, miközben az illető férfiak lelkesedése megszűnt, a vállalat elaludt és — szégyen a magyar zsidóságra! — még mindig nincsen magyar bibliánk.

Mi e kérdést nem tisztán felekezetünk érdekében tartjuk oly fontosnak, hanem hazafiui szempontból is megbocsáthatlan bűnnek tekintjük, hogy anynyira késedelmezünk mulasztásainkat helyreütni. Talán egy nemzet irodalmában sincs oly kis mértékben képviselve a bibliai munkálkodás, mint a mienkben. Bátran mondhatjuk, hogy e tér még teljesen parlagon van hagyva; pedig mily bő termést lehetne s kellene ezen létesíteni. A nyugati népeknél zsidók s keresztények egyaránt buzgón művelik a könyvek könyvét, mig nálunk zsidók és nemzsidók egyaránt elhanyagolják ama könyveket, melyek mindenkor a vallás

és emberiség kutforrásául fognak tekinteni. Ez állapot mindaddig nem fog javulni, mig az abc-én nem estünk át, mig nem lesz oly bibliai fordításunk, mely tekintetbe véve az újabb nyelvészeti kutatásokat is, vissza fogja tükrözteni hazai nyelvünkben a szent könyv isteni szózatait.

Volt idő, nem is olyan régen, mikor magyar bibliára nem volt szükségünk. A zsidó ifju magyarul nem igen tudott, a héberben pedig elég jártas volt, hogy eredetiben olvashatta a szent szöveget, s a mennyiben mégis fordításra szorult, a németekhez fordult, ott kapott is eleget. Azután meg theologusaink sem voltak, kiktől a szentírásnak nyelvünkre való átültetését megkövetelhetjük volna.

Most azonban mindez megváltozott. Ifjaink számottevő része jól beszéli a magyar nyelvet, sokan nem is értenek más nyelven, és fogalmuk sincsen a héber nyelvről. A gymnásiumi hitoktatás alatt édeskevés bibliai ösmertetet sajátíthatnak el, és bizonyára sokan szeretnék a bibliát ösmerni, ha jó magyar fordításban elolvashatnák. Papjaink közül számosan bírnak úgy theologiai tudománnyal, mint nyelvünkben való

jártassággal és kétségtelenül nyújthatnának maradandó becsü fordítást, mely diszére válna nemzetünk- és felekezetünknek. Mi oly szükségesnek tartjuk a magyar bibliát, hogy előtte háttérbe szorul minden más kérdés.

Azért hát vegyék ismét kezükbe az ügyet, azok, kik már egykor megragadták, és ne riadjanak vissza a nehézségektől. Meczenásaink tudni fogják: ezehu mekaumon sel zebachim, azaz hol van helye az áldozatoknak. A legszebb oltár ez, melyen szeretetünket hazánk s vallásunk iránt bemutathatjuk. A magyar biblia fordítás kezdete leend a magyar bibliai irodalomnak is, de csakis annak létesülése után haladhatunk tovább, mig azt nem bírjuk, addig a tér műveletlen marad.

A zsidó ifjuság kéri a zsidó theologusoktól hogy nyujtsanak nekik módot szent könyveink megismerésére. Theologusok! hallgassátok meg az ifjuság kérését.

Budapest, 1889. január hóban.

Egy egyetemi polgár.

A londoni zsidó-kiállítás tárgyai.

— V-ik táblázat. —

A kiállítás nyolczadik terme az angol zsidók történetére nézve fontos kéziratokat és actákat tartalmazott. A »Hóószif« tudósítója, kinek nyomán, mint már az első táblázat közlése alkalmából megjegyeztük, e képeket közöljük, egy néhány fölötté érdekes autogrammát (sajátkezü aláírások) állított össze ott, melyek után az itt mellékelt clichét készítettük lapunk számára.

1) Aharon mi-York ben Jósze, (héber aláírás) azaz Jorki Áron Jósze fia. Áron de York a tizenkettedik század Rothschildja, de nagy tudós is és az akkori Anglia kiváló férfja volt, kit az udvar a lordok sorába emelt. 2) Montefiore Mózes. 3) Zunz Lipót Berlinből, a zsidó modern tudomány legkiválóbb alakja. 4) Benjamin Disraeli, 5) Meyerbeer, 6) Isak D'Israeli (Benjamin Disraeli atyja), 7) John Braham (hires zeneszerző és énekes), 8) Lionel de Rothschild (Lord Rothschild Nathaniel atyja, kit megválasztottak képviselőházi tagnak, de mert az evangeliumra az esküt letenni

1) 'D' 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14) 15) 16) 17) 18) 19) 20)

nem akarta, helyét el nem foglalta. Fia már fedett fővel, héber bibliára tette le az esküt az angol lordok házában), 9) Noszon ben keherrer Mayer Rothschild (héber aláírás) azaz Rothschild Náthán a tudós Mayer fia (az angol világház megalapítója), 10) F. Halévy. 11) Isaac L. Goldsmid (St. Antonio és Palmeira ura Portugáliában, később Palmeina báró. Fia Sir Francis Goldsmid, ki még most is él, Kossuth Lajosnak, az angol fővárosban való tartózkodása alatt nyerte meg benső barátságát) 12) Numa Eduárd Hartog (az első zsidó tanár angol egyetemen, meghalt 1870-ben alig 25 éves korában,) 13) Grace Aguilar (neves zsidó írónő), 14) Heine Herik, 15) Munk Salamon (halhatatlan zsidó tudós. Montefiore és Cremieuxnek kísérője a keleten), 16) Rachel (a híres színművésznő), 17) Deutsch Immánuel (író; a British-museum volt könyvtárnoka), 18) Elliot Leves (Daniel Deronda szerzője), 19) Zedner József (neves zsidó író), Salamon Dávid (Londonnak volt lord-majordója; az angol zsidók emancipációjának legkiválóbb zsidó előharcosa, — (Disraeli és Heine kikeresztelt zsidók, Elliot keresztény hölgy.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **január végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.
Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak	
egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körut 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889 január hó 27.) s'vat hó (30 napos) 25., hétfő 26., kedd 27., szerda 28., csütörtök (sóvvim-tat 7. bójtnapja; jom kipur-hó ton) 29., péntek (Rós-chódes ador első napja) 30 napja. Szombat (Rós-chódes 2. napja) ador hó 1-je. A zsinagógában hallél és ató-joczarto. Heti szidra: **T^rumóh.**

Hazai hírek.

— Királyunk a jeruzsálemi osztrák-magyar zsidó hitközségnek. A szent városban fennálló tekintélyes osztrák-magyar zsidó hitközség birodalmunk felséges uralkodója trónraléptének 40-edik évfordulója alkal-

mából pompás kivitelű héber üdvözlő feliratot nyújtott át *Spitzer* Salamon bécsi rabbi által. A jeruzsálemi osztrák-magyar főkonzul erre m. év decz. 28-án a következő levelet vette.

»Bécs, 1888. decz. 16.

Tekintetes Uram!

Ő Császári és királyi apostoli felsége az osztrák-magyar zsidó hitközség szép üdvözlő feliratát kegyteljesen elfogadni és meghagyni méltóztatott, hogy a nevezett hitközségnek *hű ragaszkodása és loyálitása oly örvendetes megnyilatkozásáért a legmagasabb köszönet fejeztessék ki.* (Szószzerint: . . . dass der gedachten Gemeinde der allerhöchste Dank für jene so sehr erfreuliche Kundgebung von treuer Anhänglichkeit und Loyalität bekannt gegeben werde.)

Midőn Tekintetességedet erről értesíteni sietek, felkérem, sziveskedjék a szükséges intézkedéseket megtenni, hogy eme legmagasabb parancsolat kellő formában azonnal végrehajtsák. Fogadja stb.

A külügyminiszter helyett:

Szögyény.

Lovag *Straucz* P. urnak

Jeruzsálem.«

— **Jótekonyság.** Az orsz. izr. siketnéma intézet nagyérdemű és páratlan buzgó elnöke, *Deutsch* Sámuel az intézeti előjáróság utolsó ülésén a következő adományokról tett jelentést: a) *Alapítványok:* A „Jó szív“ egyesület részéről két ingyen hely alapítására 12,490 ft 58 kr.; „*Spitzer* Gerzson és Julia alapítvány“ az intézetből kilépett növendékek további kiképeztesére 3000 ft b) *Adományok:* *Strass* r. Alajos örökösei 1000 ft; *Oppenheim* M. S. örökösei 200 ft; a pesti Chevra-Kadisa 400 ft; a pesti izr. hitközség 350 ft; a miskolczi és szegedi zsidó hitközség 100 és 50 ft; a nagyváradai hitközs. elnök, *Adler* Ignác tanácsos gyűjtése 130 ft és a szabadkai, lévai, karczagi, losonczi, gödöllői, újpesti, nagykanizsai és tapolczai zsidó hitközségek évi járuléka.

— **Elismerést az érdemnek!** A fővárosi szegénygyermekkert-egylet *Bischitz* Dávidné urhölgyet legutóbbi választmányi ülésén disztagijává választotta. Az erről a szép és megérdemelt kitüntetésről szóló diszokmányt a választmány kebeléből kijelölt küldöttség adta át lelkes ovációk közt a jótekonyság fáradhatlan apostolnőjének. Dr. *Schwarz* Gyula, egyleti ügyész, üdvözlő beszédében az árvák szerető anyja, s a szűkölködők és elhagyottak őrangyalaként ünnepelte a megtiszteltet, *Tarcsay*, igazgató pedig őszinte örömmel konstatalta, hogy a nemesszívü jótévőnő a jótekonyság gyakorlásában valláskülönbséget legkevésbé sem ismer, hanem önzetlen működésének áldásaiban a keresztény épügy részesül, mint a zsidó. *Bischitz*né könnyezve mondott köszönetet a megtiszteltetésért, s megígérte, hogy áldásos buzgólkodását a jótekonyság terén még fokozottabb mértékben fogja folytatni.

— **Kiss József imáinak megzenésítése.** *Major* J. *Gyula*, kitűnő zongoraművésznők és zeneszerzőnk, ki a

zsidó tanítóképző intézetnek énektanára, Kiss József „Ünnepnapok“ című imáinak megzenésítésén fáradozik. Nem kétkedünk benne, hogy munkásságát teljes siker fogja koronázni. Már is volt alkalmunk hallani „A te sátraid . . .“ című ima szövegére irt gyönyörű zenét, mely a zeneszerzőnek e téren kifejtendő további munkássága iránt méltó érdeklődést ébreszt. Maga a hangulatos vers, a „Ma-Tóvu-“nek költői szépségekben gazdag átültetése, ekkép hangzik:

„A te sátraid, Jákob
Oly üditő szépek!
És csarnokid, Izrael
Merő ékességek!
Imádvá leborulni
Szentélyed zsámolyán,
Házadba nagy kegyelmed
Vezérelt, ó atyám!
Sovárgva, vágyva jöttem,
Hol dicsőséged pihen,
Térdet, fejet hajtani
Előtted istenem!
Én alkotóm! Hallgasd meg,
Mit ajakam rebeg,
Legyen üdvös ez óra
És tetszetős neked!“

— **Nyitóról** vesszük a következő tudósítást: A nyitrai izr. nőegylet f. hó 20-ikán tartotta rendes évi közgyűlését. Az évi jelentéshez képest az egylet bevételei 1226 ft 2 kr-ra, kiadásai pedig 1179 ft 18 kr-ra rugnak, mely utóbbi összeg csaknem egészben szegények és betegek segélyezésére fordított. Az egylet az elmúlt évben 42 leányt látott el téli ruhával s a múlt nyáron a szegénysorsu iskolás leányokat különféle kézimunkákra taníttatta, hogy velük a munkát megkedveltesse s keresetképességüket előmozdítsa. A nőegylet ebbeli érdemeit azonban messze tulszárnyalja nagyrabecsült elnöke, dr. *Pereszlényi* Henrikné kedvencz eszméjének megvalósítása: a népkönyha létesítése. melyben alig két havi rövid fennállása ideje alatt közel 3000 szegényt ingyen, s mintegy 400 egyént csekély 10 krnyi díjért láttak el izletes ebéddel. — Az évi jelentésnek tudomásul vétele és az alapszabályok némely szakaszainak módosítása után özv. *Fischer* Berta urnő szép beszédben ecsetelte az egylet elnökének hervadhatlan érdemeit és indítványára ugy az elnök, mint az alelnök, *Engel* Józsefné közfelkiáltással újra megválasztattak.

Érsekujvárt *Kramer* Ignác rabbi helyettes és *Neufeld* Gusztáv iskolai főtanító kezdeményezése folytán »*Ruach Daasz*« nevű egylet alakult, melynek czélja a zsidó tudomány ápolása és terjesztése, valamint a zsidóság iránt való érdeklődés fölkeltése és ébrentartása. E végből az egylet hetenként szombaton nyilvános felolvasásokat rendez, s a bel- és külföld legelterjedtebb zsidó folyóiratait járhatja. Ugyanott a kongressusi alapon álló hitközség derék tanítója és jegyzője, *Fürth* Samu 22 évi buzgó működés után folyó hó 19-én, java férfikorában elhunyt. Halálát özvegyén és 7 apró gyermekén kívül megtört édes anyja gyászolja, kik egyetlen gyámolítójuk elhunytával a végpusztulásnak néztek elébe. Az érsekujvári zsidóság azonban segélyére sietett a lesújtott családnak s rö-

vid három óra alatt az árvák részére ezer forint gyűlt össze, míg az elhunynak elaggott édes anyja részére *Fuchs* Netty urhölgy indítványára az érsekujvári izr. nőegylet havi 15 frt segélyt szavazott meg. A ritka nemesettek legméltóbban dicsérik magukat. (Ben Mardochai.)

— **„Alapítvány“** czim alatt lapunk mult heti számában megjelent hirre vonatkozólag azt a helyreigazítást vesszük, hogy az alapítványt nem Nagy, hanem Ó-Kanizsán tette ez utóbbi hitközségnek érdemekben gazdag másodelnöke, *Grüner* Jakab. Ezzel kapcsolatban ottani levelezőnk arról értesít, hogy hasonló alapítványt tett a hitközségnek immár negyedizben egyhangulag újra választott elnöke: *Kráal* Adolf, megyebizottsági tag is, mely alapítvány kamatai egy szegénysorsu egyetemi hallgató segélyezésére fordítandók. A hitközségben egyébiránt egyáltalán élénk és egészséges élet lüktet, ami a kiváló ügyszeretettel, működő előljáróság tagjain kívül nagyrészt dr. *Flesch* Ármin ker. rabbi buzgó fáradozásának köszönhető. A legközelebb megejtett tisztujítás eredménye a következő: Elnök lett *Kráal* Adolf; másodelnök: *Grüner* Jakab, takarékpénztári igazgató; jegyző: *Enyedi* Mór, városi jegyző; pénztáros: *Kráal* Zsigmond; iskolaszéki igazgató: dr. *Flesch* Ármin és iskolaszéki elnök: dr. *Deutsch* Zsigmond ügyvéd.

— **Tisztujítás.** A *jankováci* izr. hitközség tisztujító közgyűlésén elnökké dr. *Holländer* Jakab, alelnökké *Lövy* Sándor, pénztárossá *Brachfeld* Zsigmond és jegyzővé *Holländer* Jakab lett.

— **Saját költségén** Talmud-Tóra iskolát állított Tabon (Somogym.) *Karpeles* Mór Bécsből. Az újonnan épített kényelmes iskola-épületet e napokban adatta át a nemes adakozó, ki tabi születésű, az ottani hitközségnek.

— **Zsidó művészek diadalutja.** Két hirneves zongoraművész hazánkfia: *Grünfeld* Alfréd és Henrik észak-európai körutján *Kopenhágában* a leglelkesebb ovációknak tárgya. A műértő közönség tömegesen látogatja előadásait; az írói és művészi kör pedig tiszteletükre fényes estélyeket rendez, melyeken a leghizelgőbb kitüntetésekben részesülnek. Egyik legkiválóbb dán költő gyönyörű ódát irt a művész testvérpárhoz, s azt az írói és művészi kör bucsuestélyén riadó lelkesedés közben nyújtotta át az ünnepelteknek.

— **Kéjutas Jeruzsálembé.** Érdekes eszmét pendit meg *Schwarz* Herman egri kereskedő, az ottani orth. zsidó hitközség egyik tekintélyes tagja, *Schreiber* S. ottani orth. rabbival együtt egy keleti utazás rendezésére vállalkozik, melynek végczélja a szent város, Jeruzsálem, és műemlékeinek megtekintése. Az oda- és visszautazás mintegy négy hetet vesz igénybe, a mennyiben a többi jelentékenyebb keleti városokban is, mint Konstantinápoly, Athen stb. megállapodnak az utazók. Az utazásban való részvétel az első osztályon 360, a második osztályon 280 és a harmadik osztályon 180 ft költséggel van egybekötve, mely összegek azon esetre, ha nagyszámu résztvevő jelentkezik, mérsékelten fognak. Az uta-

zás részletes programját még csak ezután adják ki, de a részvételre való jelentkezéseket a rendezők már most is elfogadják.

Lapunk mai számából tárgyhalmaz miatt több rovat kimaradt.

Külföldi hírek.

— **A német császár a berlini diákság antiszemitizmusa ellen.** Berlini táviratok jelentik, hogy *Gerhardt* tanár, a berlini egyetem rektora előtt Vilmos német császár **élesen elítélő módon** nyilatkozott a berlini diákság közt elharapódzott **keresztényietlen szellemről**, melynek egyik szomorú nyilvánulásaként jelezte az általunk annak idején bőven ismertetett *Eichler-Blumféle* halálos párbajt. Vajha mielőbb üdvös hatása lenne a koronás fő részéről jövő súlyos megrovásnak!

— **Hirsch Móricz báró** a bécsi szegény leánysegélyező egyletnek évi **3000** frtot biztosított.

— **Zsidó tudósok kitüntetése.** Lapunk egyik közelebbi számában említettük, hogy a párisi tudományos akadémia dr. *Berger* Emilt, egy tudományos szakmunkájáért a *Monthyon* díjjal jutalmazta. Érdekes tudni, hogy a díjra 86 pályázó jelentkezett, s dr. *Berger* művét a bíráló bizottság *egyhangúlag* érdemeseítette a jutalomra. A kitüntetett osztrák származású tudós az utolsó évek antiszemitikus mozgalmi folytán kénytelen volt Franciaországba költözni, ahol az érdemek mérlegelésénél szerencsére még mitsem nyom a latban a keresztlevél. Sajnos, számos más jeles tehetségű és nagyratörő hitsorsost üz el szülőföldjéről egyrészt az, ami a kitüntetett fiatal tudóst Franciaországba vitte, másrészt a kenyérhiány is. Mintegy 30—40 évvel ezelőtt egy bécsi, rendkívül szegény *Levy* nevű zsidónak fia, ki már akkor is hírneves matematikus volt, még 400 frnyi javadalma-zással ellátott állásra sem birt szert tenni, s e miatt Párisba ment. Ma ugyanez a *Levy* akadémikus, és a párisi csillagvizsgálónak aligazgatója, s épen e héten tüntette ki őt, nagybecsű csillagászati műveiért, az angol csillagászati társulat a nagy arany-éremmel. Ezen érem adományozása az e téren Angliában elérhető legnagyobb kitüntetés, melyben *Levy* előtt csak két francia csillagász: *Leverrier* és *Delannay* részesült.

— **Filippikák az antiszemitizmus ellen.** A német antiszemita óriási erőfeszítést fejtettek ki *Boroszlóban*, hogy jelöltjük a folyó hó 14-ére kitűzött birodalmi gyűlési képviselőválasztás alkalmával többséget nyerjen. A választást megelőzőleg napról-napra izgattak a zsidók és a szabadelvű párt ellen. Nem kisebb személyiség, mint *Richter* Jenő, *Bismarck* herceg egyik legjelentékenyebb politikai ellenfele szállott szembe ezen izgatásokkal, s utasította vissza a zsidók ellen szórt méltatlan rágalmat. A zugó tapsvihar-

ral kísért, találó szarkasztikus megjegyzésekkel fűszerezett beszédből adjuk a következő részletet:

»Frank ur, (az antiszemita főkortese) kijelenti, hogy ő a viláért sem kiáltja: Hep, hep! De hisz Frank ur még rosszabbat tesz, mert valamennyi zsidót megtámad, azt állítván, hogy a zsidók embertársaik kizsákmányolása árán szerzik vagyonukat. — Bizonyítékot, uram! Frank ur e felhívásra visszapillant az ó-kor történelmére s előadja hallgatóinak, hogy *Jakob Ézsautól* 4000 évvel ezelőtt egy tál lencsével csalta el ez elsőszülöttség jogát (Derűltség.) És ezért a mostani birodalmi gyűlési választás alkalmával *Boroszló* választóinak nem *Friedländerre*, hanem *Tschockere* kell szavazniok (Élénk derűltség.) Én, megvallom, nem ismerem *Tschocke* ur és 4000 év előtt élt őseink származási fáját. De vajjon mit szólnánk mi németek ahhoz, ha a külföldön abból, hogy ősrégi hőmondák szerint a germánok oly sok emberölést, agyonverést, vérfertőzést, házasságtörést és nem tudom, még mit követtek el, a mai német nép erkölcsé avagy erkölcstelenségére nézve következtetést vonnának? (Helyeslés.) És nem tudja-e Frank kormánytanácsos ur, hogy a tizparancsolat keresztényre úgy, mint zsidóra nézve ma is közös alapja az erkölcstannak? Nem tudja-e, hogy a kereszténység a zsidóságból támadt, s hogy az általa kigunyolt ó-testamentom még ma is a kereszténység szent könyvei közé tartozik? Valóban, én mint keresztény szégyenleném ily koholmányokat terjeszteni felebarátaim ellen. Pirulnék, ha a kereszténység helyett gyűlöletet és megvetést hirdetnék embertársaink ellen, mint az jelenleg a kartell-pártiak politikai gyülekezeteiben történik.«

Richter után még *Vollrath* szerkesztő tartott fulminans beszédet az antiszemita ellen, melyben a különböző társadalmi osztályokba tartozó antiszemitaikat egyenként pellengérré állította. A megejtett választás alkalmával a három jelölt közül egyik sem nyert abszolút szótöbbséget, hanem a zsidó városi bíró: *Friedländer*, és a social-demokrata jelölt között szűkebb választás lesz.

— **Londonban** báró *de Worms* Henry titkos tanácsossá neveztetett ki. E kiváló és ritka megtiszteltetés kivüle eddigelé csak *egy* hitsorsosunknak, az elhunyt *Sir Jessel*-nek jutott osztályrészül.

— **Az angol zsidóság** érzékeny veszteséget szenvedett. Dr. *Asher*, a londoni zsidó hitközség nagynevű titkára, ki a zsidó tudományos világ legelső jelesei közé tartozott, hosszas szenvedés után Londonban 55 éves korában elhunyt. A boldogult évek hosszú sora óta közeli összeköttetésben volt a *Rothschild* családdal, s ezen összeköttetés révén a jótékonyosság terén is áldásos tevékenységet fejtett ki. Szintugy legjobb barátai közé tartozott *Montague* Sámuelnek is, a kit többek közt oroszországi útjára is elkísért. Egyik legjelentékenyebb érdeme volt az, hogy fáradozásának sikerült London különböző zsinagógáit egy nagy szövetséggé egyesíteni. A boldogult temetése folyó hó 9-én közrészvét mellett ment végbe. Minthogy már évekket ezelőtt meghagyta, hogy temetése a lehető legegyszerűbb legyen, annak fényét csupán a rendkívül nagy számban résztvett zsidó előkelők, mint

Cohen Benjamin, Morris, Dávidsohn, Montague S. stb. jelenléte emelte.

— **Az olasz „vörös-kereszt” és a zsidók.** Azon alkalomból, hogy a németországi zsidóbeczcek folytán számos zsidó emberbarát kiszorul, avagy kimarad a német vörös-kereszt-egyletekből, jellemző összehasonlítást tehetni az olasz és a német hasonló egyletek között. Az olasz „*Croce Rossa*” (vörös-kereszt) egyletekben hitsorsosaink előkelő szerepet játszanak. Azoknak főtitkára, *Cave Augusto*, zsidó ügyvéd, s tulajdonképp az egész igazgatás az ő kezében összpontosul. *Livornóban* nemrég egy zsidó jötevő, *Aghib Angelika*, elnökévé lett az egylet ottani fiókjának. Ami pedig az egylet javára befolyó adományokat illeti, azoknak nagy része az olasz zsidóság áldozatkészségét dicséri.

— **A thóra mint talizmán.** Az orosz czár legutóbbi kaukázusi utja alkalmával többek közt egy zsidó hitközség tisztelgő küldöttségét fogadta, mely egy művészileg irt thóratekeresztet és egy gyönyörű ébenfa szekrényt nyújtott át ajándékkul az uralkodónak. Kevéssel azután történt a borki-i nagy vasuti szerencsétlenség, mely alkalommal tudvalevőleg a császári podgyázkocsi is merő rommá lett és alig néhány tárgy maradt épen. Ez utóbbiak között volt a thóratekeresztet tartalmazó ébenfaszekrény is, ami a czárt annyira bámulatba ejtette, hogy Pétervárra érkezése után legott magához hivatá a metropolitát, a szekrényen levő aranybetűs felirat megmagyarázása végett. A felirat ez volt: „*Az öröklévaló oltalmazzon minden utadon!*” A szekrény és tartalma annyira fölkelte a czár érdeklődését, hogy a czári könyvtár felügyelőjét, dr. *Harkavy* kormánytanácsos hitsorsosunkat megbizta, hogy a thóratekeresztet vizsgálja meg és tegyen róla szakértői jelentést. A tudós tanár valódi műkincsnek mondta a thóratekeresztet, s a czár kérdésére felvilágosítást adott arról is, mily jelentőséggel bír az ajándék. A thóra ugyanis jegyzé meg dr. *Harkavy*, a legszentebb és a legdrágább a zsidóra nézve, s ezért tartotta a kaukázusi kis zsidó hitközség azt legmértőbb ajándéknak, amit uralkodójának adhat. A minden oroszok czárja mélyen megilletődve parancsolta meg, hogy az ajándéknak méltó helyet jelöljenek ki a czári magánkincstárban.

— **Zsidó közművelődési egyesület Oroszországban.** Pétervárott a múlt hó végén ünnepelte alapításának 25-ik évfordulóját az „Oroszországi zsidó közművelődési egyesület.” Az egyletet *Günzburg József* báró alapította, s jelenleg ennek fia *Günzburg Horác* báró vezeti. Bár az egylet tagjainak száma aránylag kevés, mindazáltal már eddig is jelentékeny munkásságot fejtett ki, főleg a segélyezés terén és zsidó irodalmi termékek kiadása és terjesztése körül.

— **Berlinben** összesen 20 zsinagóga van. Ezek közül csupán kettő fogadhat be 1000 embernél többet, míg mind a husz összesen 8000 főnyi közönség számára nyújt elegendő tért, holott Berlin zsidó lakossága 70—75,000 főre rug.

— **Nagy alapítvány.** Londonban 1881-ben *Levin Ephraim*, dús gazdag hitsorsosunk özvegye és nővéreinek husz-husz ezer font sterlinget (mintegy félmillió ft) ha-

gyományozott, azon rendeltetéssel, hogy ezen összegek a hagyományosok elhunytá után jótékony intézetekre szálljanak. *Levin* özvegyének nemrég bekövetkezett halálával az első huszezer font sterling kiosztás alá került s abban 30 különböző tan- és jótékonyági intézet részesítettet.

— **Egy agg rabbi kitüntetése.** Az oceanon tülről, *Uj-Caledonia Goldsboro* városából a következő jellemző hír érkezik. A legutóbbi katolikus bucsu alkalmával többek közt egy arannyal kivert pálczát sorsoltak ki a katolikus egyház javára, melynek rendeltetése az volt, hogy a lakosság legkedveltebb papjának nyujtsák át azt ajándékkul. A 12 napig tartó titkos szavazás befejeztével a szavazatok összeszámitásából kitűnt, hogy a lakosság túlnyomó többsége *Moses Miksa*, ottani rabbit kívánja ajándékkával megtisztelni. A katolikus hitközség előljárósága szép beszéd kíséretében nyujtotta át az értékes ajándékot a megtisztelt rabbinak, ki mélyen megilletődve mondot köszönetet a valóban ritka kitüntetésért.

— **Velenczéből** jelentik, hogy ott hitsorsosunk, báró *Treves Albert*, ki mint áldozatkész műbarát és jötevő nagy hírnévre tett szert, Velence város első képviselőjévé lett. Mint ilyen a velencei főpolgármester távollétében, annak helyetteseként, hivatva van a város ügyeit vezetni. Megválasztásával egyidejűleg sógorát *Maurogonato Pesaro*t is fölvettek a városi képviselőtestületbe.

— **A római zsidó hitközség** köztisztületben álló elnöke, commendatore *Samuela Alatri*, kinek neve Olaszország határain túl is messze földön ismeretes, a hitközség elnöki tisztéről előhaladott korára való tekintetből lemondott. Az érdemes aggastyánt, ki közel ötven évig állott Olaszország első zsidó hitközségének élén, IX. Pius pápa fölötté nagyrabecsülte, és gyakran mondogatta róla, tréfálkozva: „*Alatri a legjobb keresztény Rómában*”, utalni akarván ezzel a nevezettnek kiváló emberszeretetére és lelki jóságára.

— **Az örök béke és a zsidók.** Az örök béke megvalósítására irányuló mozgalom a talpig fegyverben álló közép-európai államok hű szövetségese, Olaszország népességének minden rétegében számos lelkes pártolóra talál. Tudvalevőleg hírneves hitsorsosunk *Massarani* senator lett első apostola Olaszországban ez eszme újabb terjesztésének, s *Renannal* e tárgyban rendkívül érdekes levelezést folytatott, mely azóta nyilyánosságra is került. A mozgalom legbuzgóbb hívei ma is hitsorsosaink köréből kerülnek ki, mint *Artom, Luzzatti, Arbile, Commandino, Moneta, Lazzaro* stb. senatorok, kiknek a szép és nemes eszme érdekében kifejtett munkásságát élénk érdeklődéssel kíséri a civilizáció minden igaz hive.

— **Egy hírneves zsidó orvos,** Dr. *Wittelshöfer* Lipót hunyt el Bécsben, 71-ik életévében. A boldogult rendkívüli tevékenységét fejtett ki az orvosi irodalom terén s mintegy 38 éven át szerkesztette és kiadta az általa alapított »*Wiener medizinische Wochenschrift*« című, általánosan legelőkelőbbnek elismert osztrák orvosi hetilapot. Hosszu ideig állott élén a híres bécsi írói egyesületnek, a »*Concordia*«-nak, mely temetésén testületileg vett részt, s annak elnöke, *Weilen* lovag, kir. tanácsos az elhunyt emléke-

zetének gyönyörű gyászbeszédet szentelt. Dr. *Jellinek* szintén szónokolt a sirnál.

— **Zsidó segélyegylet Afrikában.** Az *alexandriai* német-zsidó hitközség ez év elején egy nagyobb szabású segélyegyletet alapított, melynek célja: első sorban a szűkölködő hitsorsosok anyagi segélyezése, második sorban pedig a hitközségi talmudthora iskola tanulóinak valamely kézműipar, vagy képzőművészeti ágban való oktatása. A fontos kulturális és humanisztikus célú egyesület elnökévé *Tilche* Ábrahám, tiszteletbeli elnökévé pedig báró *de Menasse* Elie Ión megválasztva, kik közül az utóbbi az egylet alapító-kéjét megválasztása emlékére 5000 frankkal gyarapította.

— **Svájc és a zsidók.** Az 1888. évi december hó 1-én Svájcban megejtett népszámláláshoz képest 1888-ban 8386 zsidó lakosa volt Svájcznak, ami az 1880-iki 7373 lakoshoz viszonyítva 8 év alatt 1013 főnyi szaporodást tüntet fel.

— **Emin pasa,** a szudáni hős, tudvalevőleg zsidó származású és berlini diák korában a sokkal polgáriasabban hangzó *Schnitzer* nevet viselte. Diák-korából egy müncheni lap a következő csinos történetkét közli: Schnitzernek Berlinben egy jómódu nagybátyja élt, a ki oly melegen érdeklődött a fiatal orvosnövendék iránt, hogy nem vette rossz néven, ha a klinikai betegeken való érvágás helyett az ő zsebein végzett éféle műveletet. Ebben azonban a fiatal diák oly buzgalmat fejtett ki, hogy végre a nagybácsi is megsokallta a dolgot, és az unokaöccsnek sajnálattal kellett tapasztalnia, hogy a nagybácsi zsebe sem feneketlen. — Ez kemény csapás volt Schnitzerre nézve, melyet mielőbb orvosolni kellett. S bármi nehéz volt a varázs-igékre bukkan, melyek a forrást újra megnyithatták, a leendő Emin egy kis fejtörés után rájok jutott. Egy szép napon frakkba vágta magát, és ragyogó arcczal beállított bácsikájához, s miután néhányszor melegen megölelte, örömteljesen kiáltá: »Bácsikám, gratulálhatsz. E pillanatban tettem le az államvizsgát!« A bácsi egyszerre elfelejtette a mult vitézi tetteit, szemben a jelen dicsőségével, és Schnitzernek összes kifizetendő adósságát csengő ércpénzben odaszámlálta a leendő nagy stratégá elé. A szeretetre méltó nagybácsi csak néhány hóval később tudta meg, mily sikerült kis komédiát játszott vele a későbbi mahdiverő, a mikor t. i. Schnitzer csakugyan kiállotta a vizsgálatot. Hanem akkor is szeliden mosolyogva azzal vigasztalta magát: „Igy hát a doktor ur honoráriumát — előlegesen fizettem ki.“

A zsidók Marokkóban.*)

Julius harmadikán elhagytam Spanyolországot, hogy a Gibraltár-szoroson át harmadizben felkeressem Afrikát és tanulmányozzam a marokkoi zsidókat. Tangerben kötöttünk ki; gyönyörű város, Marokkonak valódi gyöngye,

*) Ezen felirat alatt Angelo de la *Perla* tanár a „Jüdische Presse“-ben érdekes cikket közöl, melyet bő kivonattal itt adunk

mely több mint 10.000 zsidó lélekkel bír. Ellentétben Marokko többi zsidó lakosaival, kik ős idők óta tartózkodnak ott, a tangeri zsidók majdnem kivétel nélkül Spanyolországból származnak, a honnan 1492-ben, a kiűzetés után, vándoroltak ki. Akkortáiban a zsidók helyzete kedvező volt, mert az arabok, kik Marokkot birták, a műveltséget terjesztették a zsidók között is. De az nem sokáig tartott így. A politikai viszonyok megváltoztak s ezzel együtt süllyedt a zsidók jóléte és műveltsége is. Nem csodálandó tehát, ha ott a zsidók műveltségi és etikai helyzete nem valami kedvező.

Mint említettük, a zsidók száma Tangerben 10.000-re rug; közöttük sok az előkelő, vagyons kereskedő, de még több a szegény. Majdnem az egész kereskedelem zsidók kezében van, de annyian özönlenek Tangerbe Marokko minden részéből, hogy az ottani zsidók között a szegénység szemmel láthatólag nő. A spanyolokkal (keresztények), kiknek száma 5000, jó lábon állanak a zsidók, mivel velük kereskedelmileg összeköttetésben vannak. A zsidók legnagyobb része meglehetősen beszél spanyolul. A hitközség rabbija *Mardochai Ben-Gia*, köztisztviselőben álló férfi, ki a bíraskodást is végzi, s az európai műveltséget a zsidó tudományokkal egyesítve bírja. A községet egészen a szent irás törvényei szerint vezeti. Az arabok panaszaiikkal országuk bíráihoz fordulnak, az európaiak hazájuk követeihez, a zsidók rabbijukhoz, a kit egész Marokkóban támogatnak az illetékes bíróságok, a mennyiben a zsidókat kényszerítik, hogy a rabbi ítéletét elismerjék. Így az ő állása nagyon tekintélyes, mert nemcsak mint bíró, hanem mint szakértő is szerepel mindennemű kereskedelmi ügyben. A zsidók a muzulmánokkal nagyon keveset érintkeznek. Tangerben a zsidók házai a többi lakosok házai között állanak; Marokko más városaiban azonban külön negyedben fekszenek, úgy hogy még itt a »Ghetto« szomorú képe látható.

Tangerben 9 zsinagóga van, és pedig 1. a »Seérisz Jiszróel« községé, melyet Szuri József alapított, a ki egész vagyonát a szegényeknek hagyta; 2. az »Écz Chaim« községé, melyet Ben-Gio Mardochai, Alesri József, a gibraltari rabbi fia, don Isak de Salonio Nahon és annak testvére Mózes alapítottak; 3. a »Bész Jehudah« községé, melyet Assiah Jehuda alapított; 4. a melyet Toledano Ábrahám alapított; 5. melyet Cohen R. Masud alapított; 6. a Jechija R. által alapított; 7. A Lureido Mózes által alapított; 8. melyet Silum ben Jákob alapított; 9. a »Flamengos« nevű, melyet Levi Jakab alapított. Jesiva is van Tangerben »Jesivasz Ecz-Chaim« czímmel. Azonkívül néhány egyesületet is alapítottak. Így a »Gemiluth-Chaszodim« együletet Toledano József vezetése alatt.

A Tangerben lakó zsidók egyéb állapotai nagyon szomorúak. Alig ismerék községet, mely annyira süllyedt volna erkölcsileg, mint Tanger. De az ország belsejében a zsidók valláserkölcös életet élnek és nagyon jótékonyak. Egy francia lap jelenik meg Tangerben: »Le Reveil de Maroc«, a melyet Cohn Levi szerkeszt, továbbá két spanyol: »Al-Moghreb al-aksa« és »Eleco Mauritana«, melyeket szintén zsidók szerkesztenek és végre egy angol: »The Times of Marocco«, melynek szerkesztője

szintén a zsidó Menkin Baruch. A bankok is többnyire zsidók kezében vannak, így az ismert jóltevő Ben Simul Chaim, a transatlanti hajózó társaság és a Banque Lyonnaise képviselője.

Mackenzie dr. művében 300.000-re becsüli a zsidók számát Marokkóban; de sok utazó és a rabbik kimondása szerint 350.000-re rug. Ezek jó része 1492-ben vándorolt be Castiliából, egy része arab, kik ősz idők óta laknak itt, jobb nyelven beszélnek, és földmivelésből élnek. Egy nagy részük a Sahara sivatagban lakik és az arab törzsekkel folytonos háboruszkodásban él. Marokko környékén is vagy 70.000 zsidó földmivelő lakik.

A 17-ik század óta a zsidók helyzete folyton rosszabbodott. A benszülött arabok minden eszközt felhasználtak, hogy a zsidókat az országból kiűzzék, és ezen gyűlölet még a jelen századra is áterjedt. De nem mindenhol áll ez egyenlő mértékben. A lakók természete a különböző vidékek szerint különböző. Így Fezben, Mekineszben, Riffben és minden éjszaki városban még most is sokat kell szenvedniök a zsidóknak, míg délkeleten, Marakeszban, Mogadorban stb. a helyzetök sokkal jobb.

Még néhány városról akarok írni, melyeket személyesen ismerek. Arsilában, mely egy napi ut Tangertől, 1000 zsidó lakik; itt 2 zsinagóga van. Alkassar 5000 zsidó lakossal bír, rabbijuk Uchinah Mordechai. Wasan 1000 zsidó lakossal és 3 zsinagógával; ettől 3 órányira van Szuram ben Divan sírja. Mekineszben körülbelül 20.000 gazdag zsidó lakik; 19 zsinagógával bírnak. Fezben is 10.000 zsidó lakik és 16 zsinagógával bír. Itt a zsidó-negyed igen szűk, úgy, hogy alig férnek meg benne a zsidók. Folyamodtak is a szultánhoz a kibővítés iránt, de kérelmeket nem teljesítette. En-Simusban 12.000 zsidó lakik a zsidó negyedben és 8 zsinagógával bírnak. Mogador nagy kereskedő-városban, a »nagy« és »kis« zsidó negyedben 35.000 zsidó lakik. Itt két nyilvános vásárral is bírnak a zsidók, kik nagyrészt vagyonosak és mint a tengerparton mindenhol, az arabokkal egyetértésben élnek. Mint rabbik Cohen Jemin és Elmalich Ruben működnek. Simgg Dániel olasz, Korkus Áron amerikai és Elmalich rabbi osztrák-magyar konzul. Az Alliance itt iskolát alapított, úgy, hogy Marokkóban 3 iskolával bír: Tetuanban, Fezben és Magadorban.

Ezen alkalmat felhasználom arra, hogy kinyilatkoztassam, hogy mindenkinek, aki valamely értesítést kíván, héber, magyar, német, spanyol, francia vagy török nyelven válaszolok. (Czim: Don A. Angelo de la Perla, Professor en el Seminario, Sevilla, calle de las aguas 10.)

SZEFFORISZ és RÓMA.

Történeli regény a negyedik századból.

Két részben.

33.

Írta: **Dr. Philipson Lajos.**

— Első rész. —

S z e f f o r i s z.

— Az isten szerelmeért? — szólt Mirjam a félelemtől fojtott hangon, — te is el vagy fogva? Patrika is . . .

— Nem, nem! — hangzott a leány felé alulról, — mi szabadok vagyunk. Hanem Isten ujjszülése idehozott, és most már szabadulásod közel van, Mirjam!

És néhány szóval közölte vele, hogy jutott a toronyig és mi lesz most már a teendő.

— Mit csinál atyám? — kérde közben Mirjam aggódó hangon.

— Ezt nem mondhatom meg, Mirjam, mert mindjárt utánad jöttem. Isten bizonyára megoltalmazta drága életét és megtartotta őt nekünk. De most nem szabad időt veszítenünk. Isten veled, az Ur segítségével mihamar ismét itt leszek!

Amnont nemcsak a Mirjam megszabadításának gondja, hanem az is sietteté, hogy József szavai következtében Patrikáért is aggódni kezdett, mert nem tudhatta, hogy időközben mily rendszabályokhoz nyult ez utóbbi. Visszasietett tehát, s kilépve szülőházának romjai közül, Patrika lakása felé irányozta lépteit.

Midőn Amnon Patrikához benyitott, ez úgy állodogált szobájában, amint elhagytuk, mintegy kábultan, mélyen elmerülve. Amnon barátja vállát érinté, mire ez fölocsudva, így kiáltott fel:

— Amnon, Amnon, csak hogy itt vagy valahára! Hol voltál? Mi ujság?

És a hü barát szeme felcsillant az örömtől és derűlten, vidoran válaszolá:

— Jó hirt hozok, Patrika, segílyt, szabadulást! Éleményeinek közlése mihamar véget ért. — Patrika ég felé emelte összekulcsolt kezeit és örömmel rebegett hálát az isteni kegyért, s a hűség, fáradhatatlan barátért. Rövid tanácskozás után a két barát tisztában volt a teendőik iránt. Egy pillanatig haboztak, midőn eszökbe jutott, hogy a földalatti ut titkát, mely a városra nézve oly megmérhetlenül fontos volt, könnyen kockára tehetnék, ha ezen az uton szabadítanák meg Mirjamot fogságából.

De aggályaik csakhamar eloszlottak, a pillanat komolyságával és Mirjam megszabadításának szükségével szemben. Elhatározták tehát, hogy a lehető legnagyobb óvatossággal fognak eljárni, ekkép kívánván megakadályozni az ut titkának fölfedezését. Azután egy megbízható ácsmesterhez siettek, Patrika egyik lelkes hívéhez, beavatták a titokba és a szükséges eszközökkel ellátva leereszkedtek a föld mélyébe.

Az utat mihamar megtették és a célhoz értek. Hogy el ne árulják ottlétüket, fölötté óvatosan fogtak a munkához. Két egymás mellett levő tetőgerendát két-két helyen lehetőleg zajtalanul átfűrészelték, s a gerenda-darabokat kivették. Azután Amnon halkán kopogtatott a padlat egyik deszkáján, de választ nem kapott. Ujra és újra, mind hangosabban szólítá Mirjamot, de hasztalan, a legcsekélyebb hang sem felelt. Ekkor Patrika, képtelen lévén önuralmát

tovább is megőrizni, egy csapással kiüté a padlat egyik deszkáját, s a nyíláson át a szobába szökött. Barátai utána ugrottak, hanem a szoba — üres volt, és még csak nyoma sem volt annak, hogy itt nemrég élő lény tartózkodott. Patrika az ablakhoz rohant, de az éj homályában mitsem láthatott, s csak az őrszabályos lépteinek egyhangú zaját hallotta. Egy pillanatig sem kételkedhetett Amnon azon állításának valóságában, hogy Mirjammal e helyütt beszélt, és így kétségtelen volt, hogy az az átkozott rabló másüvé vitte zsákmányát. Bár egyikök sem szólt, mégis mindnyájan érezték, hogy ez csak gonosz szándékból történhetett.

(Folyt. köv.)

Pályázat.

A mohácsi izr. hitközségnél elhalálozás folytán megüresedett kerületi rabbi és anyakönyvvezetői állás betöltése céljából ezennel pályázat hirdetettik.

Az illető pályázótól, kinek magyar honpolgárnak kell lennie, megkívántatik, hogy a *Hattara* és a bölcsészettudori oklevél birtokában legyen; magyar és német szónoklat előadására tökéletes képességgel bírjon, és hogy az anyakönyveket törvényszabta módon vezesse. Az alkalmazandó rabbi kötelessége is leendő a helybeli izr. iskolában a vallás és héber tantárgyak oktatását vezetni és a felett felügyelni.

Ezen állás a következő javadalmazással van összekötve: **1200 frt évi fizetés, szabad lakás**, vagy az illető kívánatához képest esetlegesen **200 frt lakbérilletmény**, 4 öl puhafa a város részéről és a kerületi anyakönyvvezetéssel összekötött díjak és más illetmények szedése.

Felhivatnak mindazok, kik ezen állást elérni kívánják, hogy kellőleg felszerelt, életkorukat s családi állapotukat kimutató, valamint eddigi működésüket is igazoló okmányokkal ellátott pályázati kérvényeket legkésőbb f. é. **márczius 15-éig** alulírt hitk. elnökséghez nyujtsák be.

Próbaszónoklatokra, melyek magyar és német nyelven tartandók, csakis az elnökség által meghívottak bocsáttatnak. Az uti költségek megtérítésére csak ezek és a megválasztott rabbi tarthatnak igényt.

A megválasztott köteles az állást f. é. ju-

lius hó 1-jéig, legkésőbb augusztus hó 1-jéig elfoglalni.

Mohácson, 1889. január hó 16-án.

A mohácsi izr. hitközség és anyakönyvkerület elnöke:

Fabritzky József.

Pályázat.

A **kassai** zsidó anyahitközségnél egy **1200 frt** évi javadalmazással ellátott kántori állomás töltendő be.

Zeneileg képzett pályázók, kik énekkar szervezésére és vezetésére is képesek, sziveskedjenek koruk, családi viszonyaik, eddigi alkalmaztatásuk és képességükről szóló bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket f. évi **február hó 14-éig** az alulírott előjárósághoz beküldeni.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltségek csak az alkalmazottak térítetnek meg.

A kassai zsidó anyahitközség
előjárósága.

Az „Anker” élet és járadék biztosító-társaság.

Vezetőképviselőség BUDAPEST, DEÁKTER 6. szám s a j á t h á z
ANKER-UDVAR.

A társaság minden, az ember életbiztosítására vonatkozó üzletekkel foglalkozik, u. m.: a) túlélési és kiházasítási biztosítások; b) haláleseti biztosítások; c) járadék biztosítások.

Nyereményrészül fizetett a társaság a) a haláleseti biztosítások után az évi díj 25%-át; b) a túlélési és kiházasítási biztosítások után átlag a biztosított tőkének 30%-át, s így minden biztosított 1000 forint után tényleg 1300 frt fizettetett.

Résztvénytőke és biztosítéki alap 1887. decz. 31-én frt 34.513,072.95

Az utolsó üzletjelentés szerint a biztosítási állomány 1887. dec. 31-én volt frt 163.330,602.42 tőke és frt 48,966.44 járadék.

A társaság létezése óta haláleseti és kiházasítási biztosításokért 1887. dec. 31-ig kifizetett frt 58.929,495.40

Díjkönyvecskékkal és felvilágosítással szolgál a vezérképviselőség Budapesten vagy a helyi ügynök.